

Het oorlogsverhaal van Alex Idsinga

Indië (1939 tot 1946)

Verteld door Alex Cornelis Idsinga, geboren op 16 september 1934 in Den Helder (Florastraat 28, Tuindorp):

“Van de verhalen, verteld door ouders, ooms en tantes weet je iets van de beginjaren van je jeugd, maar zelf weet ik er weinig of niets van.

In 1938 ging mijn vader, Korporaal ziekenverpleger bij de Koninklijke marine, met Hr. Ms. Java naar Ned. Indië en kreeg het voor elkaar, dat zijn gezin in 1939 daar ook naar toe mocht komen”, aldus Alex Idsinga.

Naar Indië

“Zo gingen wij, mijn moeder, mijn broertje en ik, in november 1939 met een groot passagiersschip naar Indië, waarschijnlijk de Christiaan Huygens.

Van deze reis weet ik mij nog te herinneren, dat ik bij het passeren van Gibraltar op de railing ben geklommen om naar Sinterklaas te kijken, want die woonde toch in Spanje?

In Port Said, waar we een tijdje moesten wachten, werd het schip omzwermd door bootjes met handelaren, goochelaars en slangenbezweerders. Ook hebben we gekeken naar kleine, bijna naakte jongetjes, die in het heldere water doken om de door passagiers in het water gegooide muntjes op te duiken. De kinderen die aan boord waren werden vermaakt door goochelaars”.

Naar Soerabaja

“Van de rest van deze 6 weken durende reis weet ik me niets meer te herinneren ook niet de aankomst in Batavia en de daarna ruim 12 uur durende treinreis naar Soerabaja. Alleen dat wij niet ons hoofd buiten het raampje mochten steken om naar buiten te kijken, want dan werd je gezicht zwart van de rook van de locomotief.

Soerabaja was de Marinebasis van Indië, waar mijn vader werkte bij de Marine Luchtvaart Dienst. De Marine had daar toen alleen maar watervliegtuigen.

Ik heb daar een onbezorgde jeugd gehad in de Bourbonstraat in de wijk Sawahan bij Perak en toen ik in september 1940 zes jaar werd moest ik natuurlijk naar school. Daarvan weet ik me ook niets meer te herinneren, alleen dat ik bleef zitten in die eerste klas, want ik had een slecht handschrift en mijn ouders wilden mij daarvoor geen bijles laten volgen, want het waren particuliere scholen en alles moest betaald worden.

In de buurt waar wij woonden op Sawahan, in de Bourbonstraat, niet zo ver van de haven vandaan, speelden we natuurlijk met de buurtkinderen, zoals kinderen altijd met elkaar spelen. We legden centen op de tramrails, zodat ze platgewalst werden, we pikten katjang (pinda's) uit de aanplant en aten die op (niet te eten!) en ..... we vonden een blikje sigaretten, waarvan we natuurlijk hebben gerookt. Ziek dat we werden!”

Met vakantie naar Malang

“We zijn ook een keer met vakantie geweest, in Malang, waar mijn vader ons probeerde zwemles te geven. Ten eerste was het water vreselijk koud, het kwam rechtstreeks uit bergen en ten tweede, we dachten dat we “watervrees” hadden, we wilden niet leren zwemmen.

De oorlog

“In het volgende schooljaar stuurde mijn ouders mij naar een katholieke school, maar daar heb ik maar enkele weken op gezeten, want toen begonnen de bombardementen op Soerabaja., met name op de haven.

Mijn vader was ondertussen overgeplaatst van de MLD naar Hr. Ms. Java en vlak voordat de oorlogsvloot uitvoer voor de fatale Slag in de Javazee liep mijn vader bij het wegbergen van de extra voorraden aan boord, een liesbreuk op. De dokter wilde geen “gewonde” ziekenverpleger aan boord hebben en stuurde hem naar het hospitaal voor een operatie. Na 14 dagen werd mijn vader genezen verklaard”.

Slag in de Javazee

“Inmiddels was op 27 februari 1942 de Nederlandse vloot ten onder gegaan bij de Slag in de Javazee in de strijd tegen de jappen. Door zijn ziekenhuis opname was mijn vader de dans ontsprongen”

Wikipedia over de Slag in de Javazee

De Slag in de Javazee maakte een daadwerkelijk einde aan de zelfstandig opererende opperolaktvloot van de Koninklijke Marine voor de duur van de oorlog. Nederland verloor bij deze slag de kruisers Hr. Ms. De Ruyter en Hr. Ms. Java en de torpedobootjager Hr. Ms. Kortenaer en ruim 900 opvarenden, onder wie schout-bij-nacht Karel Doorman. De totale slag kostte 2300 marinemannen het leven.

Alex Idsinga vertelt verder: “Het personeel van de Marine dat nog op de basis aanwezig was, probeerde weg te komen naar Australië om van daaruit te helpen in de strijd tegen de vijand, dus ook mijn vader, maar dat mislukte.

Vanwege de bombardementen op de haven moesten we verhuizen naar een andere wijk, en kwamen op de Perakweg terecht. Maar ook daar vielen af en toe bommen, hoewel die niet zo zwaar waren (niet zwaarder dan 50 kg).

Zo kwam er een, bom die niet ontplofte, naast ons huis terecht en mochten we er een tijdje niet in, tot die blindganger was opgeruimd”.

Japanse huiszoeking

“Bij de inname van de stad door de jappen, volgde de gebruikelijke huiszoekingen. Zo kwam er ook bij ons een gewone soldaat het huis doorzoeken en deze keek heel vreemd op toen hij een portret van mijn vader in uniform zag hangen.

In de goedang (bergplaats) stond de kist met Europese kleding van mijn vader en heel toevallig lag bovenop deze kleding een “rodekruisband”. Toen die jap dit zag, sprong hij in de houding, bracht de militaire groet, maakte rechtsomkeer en verdween. Wij hebben daarna geen huiszoeking meer gehad”.

Kaalgeschoren

“Alle kleine kinderen, jongens en meisjes werden op last van de jappen kaalgeschoren tegen de luizen.

Kort daarop kwam mijn vader terug van zijn poging naar Australië te ontkomen. Ook de Marine tandarts was nog aanwezig en deze vroeg mijn vader op zijn huis te passen, gelegen aan de Julianalaan, een grote brede boulevard, tot hij terug zou komen. Daar zijn wij toen naar toe verhuisd, een mooie grote villa”.

Werken voor de Japanners?

“Daar de Kon. Marine bij de inval van de jappen niet meer in de gelegenheid is geweest de gegevens van de Marinemensen te vernietigen, waren deze in handen van de jap gevallen. Op een dag kwam er een Nederlander, die voor de jap werkte, naar mijn vader en hij vertelde hem alles over mijn vaders familie en zijn jeugd. Hij vroeg toen of mijn vader voor de Nippon (Japan) wilde gaan werken. Mijn vader was nl. in zijn jeugd bij de A.J.C. geweest en zijn vader was lid van de S.D.A.P., de socialistische arbeiders partij.

Mijn vader voelde hier uiteraard niets voor, maar kreeg te horen dat hij er maar over moest nadenken. Als hij besloten had om het wel te doen, dan moest hij maar vragen naar deze man op het bureau van de KONSABU, of iets dergelijks. Mijn vader heeft hier later heel weinig over gezegd”.

Schoenmakerij aan huis

“Op een gegeven moment werd het huis van de tandarts gevorderd door een afdeling van de Japanse marine en we moesten er dus uit. Het bleek dat die tandarts ook nog een huis bezat in Tretes, een bergdorp boven Soerabaja. Daar zijn we toen naar toe verhuisd.

Omdat mijn vader geen inkomen meer had, is hij begonnen met het herstellen van schoenen, wat hij in zijn jeugd van zijn vader had geleerd. Al gauw hadden we een kleine schoenmakerij aan huis, weliswaar zonder machines”.

Spelen en kattenkwaad

“In die tijd deden wij, de jeugd, niets anders als spelen en kattenkwaad uithalen, schoolgaan was er niet bij. Zo hadden we een klein houten stepje, met van die ijzeren wieltjes waaromheen een rubberen bandje zat en daarmee deden we wie het hardst van de berghelling af kon en durfde. Bij mij liep het bandje van het voorwiel af en ik sloeg over de kop, met mijn gezicht op de grond. Eén van de snijtanden eruit, met wortel en al en die tand heb ik nu nog. Later kreeg ik pijn in mijn nek.

Toen een paar dagen later de tandarts weer eens op bezoek kwam, vroeg mijn vader hem even naar mijn nek te kijken, omdat ik bleef klagen over pijn. Het was een dubbeltje op z'n kant zei de dokter, iets harder neergekomen en ik had mijn nek gebroken.

Niet veel later kreeg ik malaria, in heel erge mate, het bleek een soort “malaria tropica” te zijn en ik ben er weer bovenop gekomen door een zware kuur van kininepillen, 3x per dag 6 pillen, voorgeschreven door de tandarts, die daar als dokter fungeerde.

Wat ik er van overgehouden heb, is een vergrootte milt, een in de medische wereld bekend verschijnsel bij malaria.

Later, in mijn loopbaan bij de Kon.Marine, heb ik nog tweemaal een aanval van malaria gekregen, zonder ernstige gevolgen. Eén van die aanvallen was zo hevig, dat ik per ambulance naar de ziekenboeg werd vervoerd. De dokter wist niet wat ik had en ik was te ziek om hem te kunnen vertellen wat het zou kunnen zijn”, aldus Alex Idsinga.

Op transport

“Hoe lang wij daar in de bergen hebben gewoond, we waren ook nog naar Prigen verhuisd, nog hoger de bergen in, weet ik niet, maar de vrijheid die we hadden werd steeds minder en op een zeker moment kregen we te horen, dat we daar weg moesten en dat we maar heel weinig mochten meenemen. Het zal toen november-december 1942 geweest zijn. Per trein werden we vervoerd naar Malang, nadat we vanuit de plaats Prigen met van die kleine dogkarren naar beneden, naar het station waren gebracht”.

Interneringskamp De Wijk in Malang

“In Malang werden we in een interneringskamp ondergebracht, een wijk van de stad, De Wijk of Bergenwijk genaamd, omgeven door prikkeldraad, met meerdere families in één huis. Er waren toen toch nog wel veel mannen aanwezig, zoals mijn vader, niet allemaal waren ze in mannenkampen ondergebracht.

De oorspronkelijke bewoners van deze wijk waren er door de jappen gewoon uitgezet. Wij kregen een huis aan de Moerieweg (nu Djalang Moeria) toegewezen, nummer 28, samen met twee alleenstaande mannen, en... de familie Nijholt, zonder vader, die was al meteen aan het begin van de oorlog geïnterneerd”.

“Ik heb samen met mijn broertje gespeeld met Willem Nijholt, maar daar hebben wij geen herinneringen meer aan, ook Willem niet, die ik jaren later eenmaal gesproken heb”.

In het kamp

“In het kamp was er wel elke dag een “passar” naast de poort, voor onze dagelijkse boodschappen en we mochten toen toch nog wel naar de stad, waarbij je aan de poort (Goentoerpoort) moest melden en een kaart afgeven, zodat ze wisten dat je weg was. Later werd dit steeds minder, totdat het helemaal afgelopen was en niemand er meer uit mocht. Mijn vader is toen eigenlijk direct na aankomst in die wijk doorgegaan met het repareren van schoenen en hij had al gauw een stikmachine op de kop getikt. Ook maakte hij sandalen, met crêpezolen. Het was een druk bedrijfje geworden en er werkte al gauw drie man personeel. Eén van hen, Wim Linning, ben ik later bij de Marine nog tegen gekomen.

De twee mannen in ons huis, resp. de heren Kruimer en Pet, hielden zich bezig met een “gaarkeuken” en een “worstmakerij”. Vele oudere mensen wilden of konden niet meer voor zichzelf koken en kochten het bij de heer Kruimer en de worst van de heer Pet vond ook gretig aftrek. Wij hebben nu nog een keukenmes van de heer Pet”.

In het ziekenhuis

“In deze periode ben ik nog geopereerd in het plaatselijke ziekenhuis, toen zijn mijn amandelen eruit gehaald en dat is niet helemaal goed gegaan. De narcose was n.l. niet helemaal toereikend en zo kwam ik halverwege de operatie “bij” en heb het laatste deel er

van bewust meegemaakt. Tijdens de genezing in dat ziekenhuis heb ik bijna een medepatiëntje om het leven gebracht.

Die was n.l. geopereerd aan zijn maag en mocht absoluut niets eten of drinken, maar hij vroeg steeds om water en dat heb ik hem toen in mijn onschuld gegeven. De verpleging nam mij dat niet in dank af”.

Psychiatrisch patiënt

“Op zekere dag kwam de enig aanwezige dokter bij mijn vader met het verzoek hem te helpen met een patiënt. Deze, een jongeman van 21 jaar, was “gek” geworden en was doodsbang geworden voor de dokter in zijn witte jas, die hem iedere keer een spuitje kwam geven om hem kalm te houden. Die dokter wist dat mijn vader Marine-ziekenverpleger was en dat hij bij zijn opleiding ook behandeling van “gekken” (psychiatrie) had gedaan, het z. g. “Zwarte kruis”.

Mijn vader heeft dit natuurlijk gedaan en heeft toen de patiënt in een dwangbuis gekregen.

Hij is in een ambulance onder gewapende geleide, met de commandant, naar een “gekkenhuis” gebracht, buiten Malang, dat verbonden was aan een klooster.

Op de terugweg moest mijn vader bij de Kampcommandant Kato, in de auto komen zitten. Iemand, die zo met gekken om kon gaan, dat was toch wel wat. De jappen waren nl. heel erg bang voor gekke mensen, daar huisden boze geesten in en wat al niet meer.

De commandant vroeg hoe dat toch kon. Mijn vader vertelde hem toen, dat hij Marine ziekenverpleger was en dat hij geleerd had hoe je met “gekken” om moest gaan.

Dat vond die commandant maar vreemd, militairen hoorden in krijgsgevangenkampen te zitten en waarom zat mijn vader daar dan niet in, waarom zat hij hier in Malang, bij zijn vrouw en kinderen?

Mijn vader antwoordde, dat hij dat ook niet wist, maar als de commandant het weten wilde, dan moest hij maar inlichtingen gaan vragen in Soerabaja bij het bureau van de KONSABU.

Mijn vader merkte dat de commandant daarvan schrok en hij kreeg direct een sigaret van hem aangeboden. Tijdens de rest van de rit werd er niet meer gesproken en mijn vader werd daarna verder met rust gelaten, ook in de tijden daarna.

Hij kreeg zelfs min of meer een voorkeursbehandeling, want toen er niemand meer de wijk uit mocht, kreeg mijn vader nog toestemming om in de stad zijn inkopen te doen voor de schoenmakerij”.

Naar ander kamp

“Het moet november 1943 geweest zijn dat wij De Wijk moesten verlaten en naar een “echt” kamp werden overgebracht. Wij, het hele gezin, werden overgebracht, per trein en te voet, naar een groot kamp in Solo, n.l. het Boemi-kamp ook wel Soerakarta genoemd. De jap had met de Sultan van Solo een contract afgesloten voor de huur van dat kamp, waar een flink deel was aangebouwd, zodat er heel veel vrouwen en kinderen in konden worden ondergebracht. Als ik me het goed herinner waren dat er ruim 4000, waaronder zo’n 6 mannen en één daarvan was mijn vader.

Deze mannen waren er voor het zware werk, zoals het helpen koken in de gaarkeuken. Mijn vader moest o.a. voor de vuren onder hele grote kookketels zorgen en dat was zwaar werk, want het vuur werd gestookt met boomstammen.

In onze bagage, die steeds minder werd, had mijn vader toch nog wat van zijn schoenmakersgereedschap weten mee te nemen”.

Kampcommandant

“De Japanse commandant van dit kamp was een gewezen marineofficier, die een deel van zijn opleiding had genoten in Toulon, bij de Franse marine en wist dus heel wat van de Westerse wereld. Ook verstond en sprak hij Nederlands?

Al gauw wist hij dat mijn vader schoenen repareerde en zo kreeg mijn vader het verzoek van hem zijn zacht leren laarzen te verzolen. Maar mijn vader had geen leer, dus vroeg hij of de commandant ervoor kon zorgen.

Dat was geen probleem en enige tijd later kreeg mijn vader een mooie lap zeer fijn leer voor zolen. Daarmee repareerde hij de laarzen van de commandant en de rest gebruikte hij voor het maken van sandalen voor ons, hoewel ik het liefst op blote voeten liep.

Zoals gezegd, mijn vader moest voor de vuren onder de kookketels zorgen en hij deed dat op zeer efficiënt wijze. De kookketels, twee stuks van zo’n honderd liter inhoud, stonden op grote gemetselde kookgaten, achter elkaar, waar onderin dus het vuur gestookt werd.

Het was een soort van heuvel waaronder de stookgaten zaten en het vuur werd gestookt met grote boomstammen. Om het vuur gelijkmatig te verdelen onder de twee ketels, staken de boomstammen gedeeltelijk uit de gaten en zorgde mijn vader ervoor dat ze geleidelijk werden opgeschoven. Maar dat vond de commandant een lelijk gezicht, de boomstammen moesten er helemaal in geschoven worden. Toen heeft mijn vader de commandant uitgelegd en laten zien, dat het op die manier heel veel brandstof zou gaan kosten, want de voorste ketel kreeg dan bijna geen warmte, de achterste bijna alles, omdat al het vuur door de trek naar die achterste ketel ging en moest er extra gestook worden om ook de andere ketel aan de kook te krijgen. Het zou daardoor ook veel langer duren voor alles dan klaar was en door de methode van mijn vader toe te passen spaarde dat veel brandstof en kookte beide ketels te gelijkertijd.

Uiteindelijk snapte de commandant het en mocht hij het op zijn manier doen. Toen bood de commandant mijn vader een sigaret aan. Mijn vader bukte zich naar de grond, pakte een kooltje vuur op en bood de commandant dat aan op zijn open hand om zijn sigaret aan te steken. De commandant zette grote ogen op, zomaar een kooltje-vuur in je hand. Door het vele zware werk waren de handen van mijn vader overdekt met een dikke laag eelt en daar brandde het kooltje-vuur echt niet zo vlug doorheen”.

Klap van Heiho

“Op één van mijn wandelingen naar mijn vader bij de kookpotten, liep ik langs de pagar, (schutting van gevlochten bamboe), waar ze bezig waren gaten te graven voor nieuwe palen. Ik liep er mompelend langs omdat die gaten zo diep waren. Op dat moment liep er ook een bewaker langs, een HEIHO (inlandse bewaker), die dacht dat ik met iemand buiten het hek liep te praten. Nee dus, maar ik kreeg wel een klap voor m’n hoofd van hem.

Wikipedia over Heiho's

Heiho's betekent letterlijk: aanvullende soldaat. Zij waren in de Tweede Wereldoorlog inheemse hulpsoldaten in speciale eenheden in het bezette Nederlands-Indië. De Heiho's werden door het Japanse bestuur gebruikt om de

rust onder de bevolking te bewaren. Later werden ze echter ook aan het front ingezet in Nieuw-Guinea. Het waren onder meer voormalige (inlandse) manschappen van het KNIL.

Tiende verjaardag

“In september 1944 werd ik tien jaar en voor mijn verjaardag kreeg ik een door mijn vader gemaakte “pennendoos” van bamboe op een teakhouten plankje, waarop ook een houder voor een inktflesje stond. Met een vergrootglas had mijn vader er een tekening van onze barak plus de datum ingebrand. Jaren heb ik dit bewaard, maar toch weggegooid op een zeker moment. Erg jammer!

In december 1944, en nog steeds bij mijn vader en moeder, mochten we Sinterklaas en Kerst vieren van de commandant, compleet met een “echte” Sinterklaas en Zwarte Piet en Kerst met veel dennengroen. Voor de viering van Sinterklaas werd er zelfs een extra rantsoen suiker van 200 kg verstrekt voor het hele kamp. Daar is toen borstplaat van gemaakt”.

Weinig eten

“Veel hadden we niet te eten, honderd gram gekookte rijst per persoon per dag, met soms wat groente, en pap van tapiocameel, een soort stijfsel, waar absoluut geen voedingswaarde in zat. Af en toe werd er wat extra suiker uitgedeeld.

De nonnen in het kamp hebben een tijdje getracht de meisjes en jongens wat les in lezen, schrijven en rekenen te geven, maar dat was illegaal: het mocht absoluut niet van de Japanners.”

Niet naar jongenskamp

“Er waren niet veel oudere jongens, want als zij de leeftijd van tien jaar bereikten, moesten ze naar een mannen/jongenskamp. Mijn vader had mij echter opgegeven als geboren in 1935 en dus bleef mij het mannen/jongenskamp bespaard.

Ook werden de jongens af en toe ingezet om te werken. De jap had nl. olie nodig en daartoe hadden ze langs de pagar planten gezet, waarvan de vruchten, een soort noten, oliehoudend zijn. De grond tussen deze planten moesten wij, de jongens, met een padjol (een soort hak) los houden, ook ik ontkwam daar niet aan”.

Vader naar mannenkamp

“In januari 1945 werden alle nog aanwezige mannen overgeplaatst naar het mannenkamp Ambarawa, kamp 7. Dus ook mijn vader. Wij, de vrouwen en kinderen, bleven achter.

Omdat mijn vader ziekenverpleger was, kwam hij meteen in de “ziekenboeg” terecht (waar o.a. TBC-patiënten lagen). Mijn vader heeft in de ziekenboeg vele mannen en ook jongens in hun laatste levensfase bijgestaan”.

Ook in dit kamp was heel weinig te eten. Om toch in leven te blijven, is mijn vader gaan handelen met de plaatselijke bevolking. In het kamp was kleding genoeg en geen eten. Buiten het kamp was er wel eten, maar hadden de Javanen behoefte aan kleding. Zo ontstond er een levendige, stiekeme, handel, onder de “pagar” door, voornamelijk 's nachts. Heel veel kleding is er zo omgeruild voor voedsel, zoals eieren, ongebrande koffie, fruit, rijst. De kampcommandant Yamada moet hiervan geweten hebben, want het kamp was bezaaid met eierenschillen. En dat terwijl er aan de jap geen eieren geleverd waren...

Ook brandde mijn vader stiekem zelf restjes ongebrande koffie, wat door het hele kamp geroken werd. Er mocht absoluut geen vuur gemaakt worden in het kamp. Toch heeft de commandant er nooit wat van gezegd”.

Hond gegeten

“Ook heeft mijn vader in het mannenkamp om te overleven hond gegeten. Er liepen in het kamp hongerige magere “scharminkels”, en die werden door de gevangenen gelokt met een emmertje met een bodempje tapiocapap (pap van tapiocazetmeel, dat wordt gewonnen uit de wortel van de cassaveplant). Aan de bovenkant van de emmer was een valstrik gemaakt, die werd aangetrokken als de hond z’n kop in de emmer stak. Als aandenken heb ik jarenlang een onderkaak van een hond bewaard”.

Vrouwen en kinderen naar Semarang

“Wij, de vrouwen en kinderen, werden in juni 1945 op transport gesteld naar Semarang waar we terecht kwamen in het kamp Halmahera (kampcommandant Hasegawa). Ook daar zaten we met een groot aantal vrouwen en kinderen in één huis bij elkaar. Vaak bivakkeerden twee vrouwen met kinderen in één kamer.

Straffen

Toen wij daar pas waren, kwam een stel jonge vrouwen en meisjes het kamp binnen. Zij hadden het kamp Solo moeten schoon maken. Ze werden allemaal gefouilleerd. Toen de jap geld bij ze vond, moesten zij zich allemaal uitkleden en werden ze vervolgens onderzocht of zij in hun lichaam geld of sieraden hadden verstopt. Was dat het geval, dan werden zij als straf poedelnaakt, vastgebonden aan een paal 24 uur tentoongesteld bij de poort van het kamp”.

“In kamp Halmahera was bijna helemaal niets meer te eten, ook de jap had bijna niets meer. Alles werd aan onszelf overgelaten, ook de interne leiding en die zorgden wel goed voor zichzelf, vooral het klaarmaken en verdelen van het kleine beetje voedsel dat er was. Het gevolg was, dat er door vrijwel iedereen van elkaar voedsel gestolen werd, dat dan stiekem op eigen vuurtjes werd gekookt”.

Enige tijd vóór het einde van de oorlog, werd er buiten het kamp om een tweede pagar geplaatst met een tussenruimte van zo’n twee meter. Hierin werd intensief gepatrouilleerd door de jap, want er werd steeds meer ingebroken door de plaatselijke bevolking, die ook nergens meer wat konden kopen, alles was door de jappen geconfisqueerd. Deze tweede pagar werd neergezet door mannen en jongens uit een ander mannenkamp, Ambarawa. Natuurlijk werden er berichten doorgegeven door deze mannen en jongens en zo kreeg mijn moeder te horen, dat mijn vader in Kamp 7 in Ambarawa zat en zij hebben aan mijn vader doorgegeven, dat wij in Semarang zaten”.

Augustus 1945

“Op 23 augustus werden alle blokhoofden naar de hoofdboort geroepen en moesten alle blokhoofden een schaalje of pannetje meebrengen, erg vreemd. Er werden snoepjes

uitgedeeld, uit Rodekruispakketten, die eerder consequent door de jappen werden achtergehouden. Nu kreeg iedereen een gelijke hoeveelheid snoep.

Toen het blokhoofd terugkwam, merkte ik, dat het sinaasappelschijfjes snoep waren. Wat mij het meest opviel was, dat de oranje gekleurde schijfjes bovenop lagen, toeval?

Even later begon het uitdelen, met behulp van een brievenweger. Waar dat ding na vele eerdere doorzoekingen van ons schamel bezit vandaan kwam, is mij nog altijd een raadsel.

En toen vond het **wonder** plaats! Zonder dat er luchtalarm gegeven werd, hoorden wij een vliegtuig aankomen en zagen het even later overvliegen op vrij geringe hoogte, één van onze eigen vliegtuigen. Het was een Dakota, die zich boven het kamp van de ene zijde op de andere draaide en toen zagen we waarom! Op het staartvlak stond het ROOD, WIT EN BLAUW !! WE WAREN VRIJ...

Wat er zich toen afspeelde is eigenlijk met geen pen te beschrijven. Iedereen was dol van vreugde en liet zijn tranen de vrije loop.

En toen was daar het tweede wonder. Ineens hingen overal rood-wit-blauwe vlaggen en oranje wimpels in het kamp. Na zoveel jaren van het steeds weer doorzoeken van onze bagage, was het voor ons onvoorstelbaar waar ze vandaan kwamen...

Al vlug was het 'kedek' (de gevlochten bamboe) van de pagar (afrastering) op veel plekken verdwenen. Al heel gauw werd er weer volop handelgedreven met de Javaanse plaatselijke bevolking. Nog wel door het prikkeldraad heen wat resteerde in de afscheiding.

Er ontstond een levendige handel, zij hadden nog voedsel en wij hadden kleding".

Geld verstopt in sandalen

"Gelukkig had mijn moeder nog papiergeld van voor de oorlog. Dat had mijn vader bij het maken van onze sandalen onzichtbaar tussen de zolen genaaid en dat wist mijn moeder. En omdat wij in de kampen bijna altijd op blote voeten liepen, was het geld in de sandalen helemaal intact".

"Veel moeders begonnen hun kinderen vol te stoppen met eten. Dat kon fataal zijn als je uitgehongerd was en geen voedsaam eten in grotere hoeveelheden meer gewend was. Kort na de bevrijding vierde ik mijn elfde verjaardag en mijn moeder vroeg wat ik wilde eten. Kip met gebakken aardappeltjes en worteltjes met doppertjes. Ze had de ingrediënten kunnen bemachtigen. En het mooiste was, dat ik de maaltijd zelf mocht klaarmaken: wat een feest!"

Naar Ambarawa, het kamp van mijn vader

"Mijn broertje was kort na de bevrijding ernstig ziek door ondervoeding en ineens te veel eten. Toch besloot mijn moeder naar mijn vader te gaan, die in Ambarawa zat. Ik mocht mee. We gingen per trein. Mijn broertje werd aan de zorg toevertrouwd van één van de andere vrouwen in ons huis in ons kamp. Mijn moeder wilde de volgende dag met mijn vader terugkeren.

Toen we op het station kaartjes hadden gekocht en al in de wagon zaten, moesten we eerst wachten op de trein die van het hoger gelegen Ambarawa eerst naar beneden moest komen. Er was namelijk enkel spoor en dezelfde locomotief moest onze trein weer mee naar boven, naar Ambarawa, trekken.

Maar na binnenkomst van de trein uit Ambarawa stormde ineens mijn vader onze coupé binnen. Wij waren stomverbaasd. Wat bleek: mijn vader had op dezelfde dag hetzelfde idee als mijn moeder en wilde ons gaan opzoeken om ons mee te nemen naar zijn kamp”.

“In ons kamp teruggekomen, begon mijn vader direct voor mijn broertje te zorgen. Hij zag als verpleegkundige direct dat hij zwaar ondervoed was en in het begin te veel voeding had gekregen. Ze hebben hem voorzichtig -te beginnen met rijstwater- weer op de been geholpen, maar dat heeft wel enkele weken geduurd.

Wij zijn uiteindelijk met zijn allen naar Ambarawa gegaan, waar wij tot eind december zijn gebleven”.

Aangevallen door plaatselijke bevolking

“Het was te gevaarlijk om in Ambarawa te blijven. We werden aan alle kanten aangevallen door de plaatselijke bevolking. Als we buiten kwamen werden we regelmatig beschoten vanuit de kruinen van de palmbomen, die naast het kamp stonden. Gelukkig konden ze niet goed mikken: de kogels sloegen voor onze voeten in de grond...

We werden verdedigd door Gurka's, geduchte vechters van de het Engelse leger en dat was maar goed ook, anders waren we er niet levend vanaf gekomen. Het was het begin van de 'bersiap', de opstand van de Javanen tegen het Nederlands gezag in Indië”.

Wikipedia over de bersiap

De Bersiap is de gewelddadige periode in het voormalige Nederlands-Indië aan het begin van de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd, direct na het einde van de Japanse bezetting. De Bersiap-periode kenmerkte zich door het dodelijk geweld tegen Indische Nederlanders, zowel Europeanen als Indo's (gemengd Europees-Indonesisch), maar ook tegen Chinezen, Molukkers en andere Indonesiërs die verdacht werden van collaboratie met het koloniale bestuur van Nederlands-Indië. Gedurende deze periode zijn duizenden burgers slachtoffer geworden van vaak dodelijke wreedheden. Het aantal is onduidelijk, schattingen variëren van duizenden tot tienduizenden doden. De aanvallen waren het hevigst tussen ongeveer oktober 1945 en begin 1946. Volgens historicus Willem H. Fredrick duurde de Bersiap van augustus 1945 tot november 1947.

Met militair transport naar Semarang en Batavia

“Op 7 december 1945 zijn we met een militair transport naar Semarang gebracht. Onderweg kwamen we een Engelse jeep tegen, die vooruit was gereden. De berm stond in brand. De jeep was op een mijn gereden. Alle inzittenden kwamen om.

We zijn een paar dagen in Semarang gebleven. Mijn vader kreeg het voor elkaar, dat wij zo snel als mogelijk naar Batavia konden om vandaar uit naar Nederland te gaan.

We zijn met een vliegtuig van de Amerikaanse marine eind december 1945 naar Batavia gevlogen. De kinderen werden aan boord door de bemanning vol gestopt met chocola en we mochten alles in het vliegtuig bekijken.

In Batavia heeft mijn vader zich gemeld bij zijn hoogste baas, Kolonel Arts van de Marine, die zeer verbaasd was mijn vader te zien. Mijn vader stond namelijk als vermist geregistreerd, omdat hij bemanningslid was van de Hr. Ms. Java. En die was ten onder gegaan bij de Slag in de Java Zee. Maar de kolonel wist niet, dat mijn vader niet aan boord

was gegaan van Hr. Ms. Java, omdat hij ziek aan wal was gebleven en dus zo de dans was ontsprongen.

Mijn vader vroeg aan de Kolonel of hij naar Australië mocht om mee te helpen de marine weer op te bouwen, hetgeen vandaar uit zou beginnen. Maar de Kolonel had andere plannen: mijn vader moest zo spoedig mogelijk naar Nederland terug, ook omdat mijn broertje nog steeds niet goed was hersteld”.

Naar Nederland

“Zo stapten wij op 25 januari 1946 als laatste aan boord van de Johan de Wit, een troepentransport schip. Omdat het schip helemaal vol was, werden mijn vader, broertje en ik ondergebracht bij de bemanning. Helemaal voorin het schip. We hebben veel plezier gehad met de bemanningsleden. Mijn moeder moest, net als de meesten, in een groot ruim onderdeks slapen. Onderweg zijn we nog in Aden geweest en werden we van kleding voorzien: we hadden alleen wat we aan hadden.

Op 23 februari 1946 kwamen we aan in IJmuiden. Het was midden in de winter. Bij de sluis werden we door een groot aantal familieleden begroet. Daarbij ook mijn grootvader en zijn familie. We werden in Amsterdam ontscheept en daarna naar het opvangkamp voor Marinemensen in Doorn overgebracht.

Met een bus zonder ramen en verwarming, werden we midden in de nacht naar Den Helder gebracht, waar we in vroege ochtend bij een oom en tante in de Herzogstraat aankwamen. En zo begon ons leven weer een gewoon leven te worden. Niet lang daarna kregen we een huisje aangewezen in de Piet Heinstraat in Den Helder.

Hetzelfde huisje, waarin nu mijn kleinzoon Pascal Hijma woont”, aldus de nu 90-jarige Alex Idsinga.